

Długosz, Dominika

Próba rekonstrukcji planu antycznego miasta «Placentia» («Italia»)

Studia i Materiały Archeologiczne 12, 47-57

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dominika Długosz

Próba rekonstrukcji planu antycznego miasta *Placentia* (*Italia*)

Piacenza (*Placentia*) położona jest na Nizinie Padańskiej, w północnym regionie Włoch – Emilii Romanii (w antycznym *VIII Regio Aemilia*). Usytuowana jest pomiędzy trzema rzekami: Padem (1 km na północ od miasta), Trebbią (4 km na zachód) i Nurą (8 km na wschód)¹. Została ufundowana jako kolonia rzymska na prawie latyńskim w 218 roku p.n.e. za panowania konsula P. Korneliusza Scypiona, ojca Scypiona Afrykańskiego i Tyberiusza Semproniusza Longusa². Wraz z „bliźniaczą” *Cremona*³, reprezentuje pierwszą linię defensywną Półwyspu Apenińskiego, oddzielającą go od wrogo nastawionych do Rzymu sąsiadów z Północy⁴.

Powstanie kolonii było konsekwencją rzymskich zwycięstw militarnych odniesionych nad galijskimi plemionami Insubrów i Cenomanów⁵. W roku 218 p.n.e. przegrana walka nad rzeką Trebbią (*Trebia*), toczona między Rzymianami a wojskami Hannibala, osłabiła rzymską dominację nad Padem, a najazd Kartagińczyków na Północną Italię przerwał organizację podziału terytorium *Aemili*⁶. W 203 roku p.n.e. Ligurów i Celtów występują przeciw Rzymowi, przez co *Placentia* zostaje porzucona przez swoich mieszkańców⁷. To, a także wydarzenia z 191 roku p.n.e. – definitywne podbicie Bojów – tak bardzo wpłynęły na losy kolonii, że ta w 190 roku p.n.e. musiała zostać na nowo ufundowana i zasiedlona przez nowych kolonów⁸. W sto lat

Artykuł powstał na podstawie pracy licencjackiej napisanej pod kierunkiem dr. hab. prof. UW Iwony Modrzewskiej-Pianetti, i przedstawionej w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego w 2002 roku. Praca ta została napisana dzięki studiom na Uniwersytecie w Parmie we Włoszech (*Università degli Studi di Parma*) w ramach wymiany kulturalnej UE Socrates/Erasmus.

¹ GHIZZONI 1990: 25.

² *Ibidem*, p. 17.

³ Obie kolonie *Placentia* i *Cremona* nazywane są przez włoskich badaczy, w tym przez M. Marini Calvani, *le colonie gemelle* (kolonie bliźniacze) ze względu na podobną historię ich ufundowania (MARINI CALVANI 1998: 399).

⁴ *Ibidem*. Sąsiadami na północny wschód od Padu były plemiona galijskie: Cenomanowie, Insubrowie, Bojowie; na północnym zachodzie mieszkali Ligurów.

⁵ *Ibidem*.

⁶ PAGLIANI 1991: 12.

⁷ *Ibidem*, p. 14.

⁸ *Ibidem*.

później po tym wydarzeniu, na mocy prawa *lex Julia* większość kolonii Galii Cisalpejskiej pretenduje do rangi *municipium*, w tym także *Placentia*⁹.

Za panowania cesarza Oktawiana Augusta w roku 27 p.n.e. miastu nadano nazwę *Augusta Placentia*¹⁰. Okres pokoju i pełnego rozkwitu miasta przerywa dopiero w 69 roku n.e. wojna domowa między Ottonem i Witeliuszem, kiedy to kolonia staje się jednym z głównych centrów walk¹¹. W antycznej Piacenzy został zabity w 476 roku n.e. Orest, który rok wcześniej przejął zbrojnie władzę od cesarza Juliana Neposa i ustanowił cesarzem swego nieletniego syna Romulusa Augustusa¹². Z datą tą kończy się zarazem etap antycznej historii miasta, jak i świetność Cesarstwa Zachodniego.

Pierwsze odkrycia archeologiczne w Piacenzy miały miejsce – według osiemnastowiecznego historyka Cristoforo Poggiali – już w XVII wieku, kiedy to w 1614 roku odnaleziono fragmenty „oltarza” blisko kościoła San Martino, zwanego w średniowieczu *in foro*¹³. Badania archeologiczne, głównie skupiające się na mozaikach podłogowych Piacenzy, prowadził na początku XX wieku S. Fermi, wydając artykuły w latach 1907-1930 w *Bolletino Storico Piacentino*¹⁴. Lata czterdzieste i pięćdziesiąte XX wieku to okres sukcesywnych prac wykopaliskowych pod kierownictwem E. Nasalli Rocca, które w latach następnych przejmują A. Siboni¹⁵.

Niewątpliwie ogromny wkład w badania przypada na ostatnie dziesięciolecie XX wieku. Wraz z archeolog M. Marini Calvani przyczynili się do rozwoju studiów nad antyczną Piacenzą inni włoscy badacze, jak topografowie P. Tozzi i P. L. Dall’Aglia, historyk F. Ghizzoni. Efektem wspólnej pracy jest wydana w roku 1990 w Piacenzy *Storia di Piacenza. Dalle origini all’anno mille*, która przedstawia dorobek i zakres studiów wyżej wymienionych osób.

Aby dokonać rekonstrukcji założeń antycznego miasta w jednej z pierwszych kolonii rzymskich w *Gallia Cisalpina*, należy posłużyć się wieloma kategoriami źródeł. Jednym z nich są przekazy antycznych pisarzy: Polibiusza, Liwiusza, Witruwiusza, Tacyta, Strabona¹⁶. Inną kategorię stanowią źródła epigraficzne¹⁷ i topono-

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ GHIZZONI 1990: 59.

¹¹ *Ibidem*.

¹² MARINI CALVANI 1998: 403.

¹³ PAGLIANI 1991: 29.

¹⁴ *Ibidem, passim*.

¹⁵ *Ibidem, passim*.

¹⁶ Polibiusz informuje o ufundowaniu w 218 roku p.n.e. dwóch bliźniaczych kolonii *Placentia* i *Cremona*, każda po 6000 kolonów (POL. III.40); Liwiusz – o bitwie nad Trebbią w pobliżu Piacenzy, gdzie chronią się wojska rzymskie zagrożone przez Hannibala podczas drugiej wojny punickiej (LIV. XXI.53-58) oraz o ponownym fundowaniu Piacenzy w 190 roku p.n.e. (*idem*, XXXVII.46-47); a także o budowie w roku 187 p.n.e. *via Aemilia* łączącej *Placentię* z *Ariminum* (*idem*, XXXIX.2). Witruwiusz potwierdza, że Pad w starożytności był rzeką splawną (VITR. II.9.16). Dzięki tej informacji możliwa jest dalsza rekonstrukcja sieci hydrograficznej miasta i jego okolic oraz próba lokalizacji portu. Tacyt wspomina o pracach budowlanych prowadzonych podczas wojny między Ottonem i Witeliuszem (TAC., *Hist.* II.19). Wówczas poza konserwacją murów podwyższono także wieże, podczas gdy bramy i mury warowne gotowe były do oblężenia.

¹⁷ Dla *Placentii* źródła epigraficzne: CIL XI, 1, 240-253, CIL XI, 2, 1252-1253. Inskrypcja, która upamiętnia L. Cecyliusza, kwestora i trybuna wojskowego – opiekuna świątyni wzniesionej w Piacenzy ku czci Jowisza: CIL XI, 2, 6940.

mastyczne¹⁸. Na próbę rekonstrukcji rozwoju antycznego miasta, pokrytego obecnie późniejszą zabudową, wpływają nie tylko wyżej wymienione źródła i wyniki prac wykopaliskowych, ale także dane archiwalne, w tym przypadku mapy i wyobrażenia Piacenzy z ubiegłych stuleci (**fig. 1**). W rekonstrukcji topograficzno-urbanistycznej pomocne są zdjęcia lotnicze i satelitarne miasta oraz jego okolic¹⁹.

Starożytny plan *Placentii* ze swoją siatką ulic i dwiema głównymi osiami – *cardo* i *decumanus* – do dziś doskonale rozpoznawalny jest w centrum współczesnego miasta. Zdjęcia lotnicze wykonane w Piacenzy, a także współczesna mapa miasta, ukazują regularną szachownicę kwadratowych insuli wytyczoną przez dwie główne osie, co pozwala stwierdzić, że plan został pomyślany według schematu, jaki Rzymianie stosowali przy zakładaniu miast.

Badania z roku 1965 wykazały, że pierwotny plan urbanistyczny miasta miał powierzchnię przewidzianą na trzydzieści sześć insuli²⁰. Z czasem miasto mogło się powiększyć i przybrać formę nie kwadratu, ale prostokąta przez dodanie sześciu kwadratów na wschodzie i osiemnastu na zachodzie miasta²¹. *Decumanus* jest orientowany wschód-zachód i identyfikowany według przebiegu *via Aemilia*, *cardo* zaś identyfikowane jest z drogą przebiegającą przez rzekę Pad w kierunku od Piacenzy do Mediolanu (**fig. 2**). Jest to hipoteza, ponieważ nie jest znany bieg rzeki pod koniec III wieku p.n.e.²² Badania archeologiczne ostatniej dekady prowadzone w Piacenzy dostarczają nowych elementów, dzięki którym możliwa jest rekonstrukcja planu rzymskiego miasta. Według badań z lat 1990-1998 plan miasta mógł obejmować większy teren i składałby się z sześćdziesięciu dwóch kwadratów (**fig. 3**)²³. *Cardo* pokryło się ze współczesną drogą *viale Risorgimento*, biegnącą w kierunku Mediolanu (**fig. 4**), *decumanus* zaś – z *via Roma*, starożytną *via Aemilia* (**fig. 5**). Na planie A. Siboniego z 1965 roku *cardo* przebiegało nie wzdłuż *viale Risorgimento*, ale wzdłuż *via Dieci Giugno*²⁴ (**fig. 2, 3**).

Dzięki źródłom toponomastycznym i archeologicznym możliwe jest lokalizowanie forum na przecięciu *cardo* i *decumanus*²⁵. Południowy bok forum mógł przylegać do *Piazza dei Cavalli* – obecnego centrum Piacenzy (**fig. 6**), a granicę boku północnego stanowi *decumanus* – dzisiejsza *via Roma* (**fig. 5**). Bok wschodni znajdował się prawdopodobnie w miejscu, gdzie wznosi się teraz kościół *San Pietro*, od zachodu zaś obszar przeznaczony na forum ograniczać musiało *cardo* – obecnie

¹⁸ Dwa kościoły: *San Martino* i *San Pietro*, w średniowieczu nazywane *in foro*, zajmują prawdopodobnie miejsce antycznego forum Piacenzy (MARINI CALVANI 1998: 401).

¹⁹ TOZZI 1990: 321-392; tekst wzbogacają zdjęcia lotnicze i satelitarne miasta i jego okolic (TOZZI 1990: 328, fig. 4; 347, fig. 12).

²⁰ MANSUELLI 1971: 66-67.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ MARINI CALVANI 2000: 378, fig. 1.

²⁴ PAGLIANI 1991: 42, fig. 25.

²⁵ W krypcie pod kościołem *Santa Margherita* zostały odkryte wielkie kamienne bloki użyte tu jako spolia. Wcześniej prawdopodobnie mogły należeć do monumentalnych budynków wznoszących się na forum (MARINI CALVANI 1998: 403).

viale Risorgimento. Hipoteza z 1965 roku, wysunięta przez A. Siboniego²⁶, że via Dieci Giugno stanowiła *cardo*, staje się w tym momencie bardziej wiarygodna, gdyż forum znajdowałoby się nie na przecięciu viale Risorgimento z via Roma, lecz na skrzyżowaniu via Roma z Dieci Giugno (**fig. 2, 3**).

Aby lepiej zrozumieć znaczenie i rolę, jaką odgrywało miasto w całym regionie, a przede wszystkim jego topografię, istotne jest również poznanie terenów wokół samej Piacenzy. Terytorium poddane było procesowi centuriacji dwukrotnie: w 218 roku p.n.e. oraz w 190 roku p.n.e., kiedy w wyniku zniszczeń przez wojny galijsko-liguryjskie kolonia powtórnie została zasiedlona przez trzy tysiące nowych kolonów²⁷. Proces ten związany był z romanizacją terenów podbitych i kontrolowanych przez Rzymian²⁸.

Na podbitym terytorium Rzymianie przeprowadzali geometryczny podział gruntów, tj. centuriację wokół kolonii, przydzielając ziemie osadnikom. Polegało to na wytyczaniu osi: *cardo* – z północy na południe i *decumanus* – ze wschodu na zachód. Przeważnie głównymi osiami podziału centuriacyjnego był starożytny przebieg dróg i rzek²⁹. Dzięki przecięciu *limites*, równoległych osi do *cardo* i *decumanus*, tworzyły się tzw. centurie – w pierwotnym założeniu o kształcie kwadratu (20 x 20 aktusów, tj. 710 m x 710 m). W rzeczywistości jednak były one prostokątne ze względu na zróżnicowane warunki topograficzne³⁰. Taka organizacja ziem w obrębie kolonii miała również miejsce w przypadku *Placentii*, co widoczne jest na zdjęciach lotniczych wykonanych po II wojnie światowej³¹.

Wraz z zagospodarowaniem Piacenzy, a także regionu *Emilia*, powstawała nie tylko sama centuriacja, ale też sieć dróg, które spełniały funkcje strategiczne i łączyły przy okazji kolonie rzymskie Półwyspu Apenińskiego. Z czasem rozwijały się między miastami środkowego Padu kontakty administracyjne, handlowe, a także kulturowe. *Placentia* położona była na szlaku komunikacyjnym, co z pewnością zapewniło jej rozwój ekonomiczny, który szedł w parze z rozwojem urbanistycznym i architektonicznym. W 187 roku p.n.e., czyli trzy lata po ponownym ufundowaniu kolonii, za panowania konsula Marcusa Emiliusza Lepidusa została ukończona budowa *via Aemilia*, która połączyła starożytne miasto *Placentia* ze starożytną kolonią adriatycką *Ariminum* (dzisiaj Rimini), kolonią rzymską od 268 roku p.n.e.³² Na szlaku tej drogi znalazły się również inne kolonie: Parma (*Parma*), Modena (*Mutina*), Bolonia (*Bononia*), co zapewniało im sprawny i bezpośredni kontakt. *Via Aemilia* w Piacenzy stanowiła *decumanus*, tj. obecną via Roma (**fig. 5**), gdzie pod dzisiejszą jezdnią został rozpoznany fragment antycznej nawierzchni³³.

²⁶ MANSUELLI 1971: 66-67.

²⁷ GIORGETTI 2000: 70, również zdjęcia lotnicze miasta i terytorium do niego przylegającego.

²⁸ *Ibidem*, p. 71.

²⁹ GHIZZONI 1990: 31.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ TOZZI 1990: 356-357, fig. 4; 328, fig. 17; 357.

³² PAGLIANI 1991: 61.

³³ *Ibidem*, p. 62.

W pobliżu *via Aemilia*, która była główną osią *Placentii*, znajdowały się inne i równie ważne dla kolonii szlaki. Jednym z nich – o wielkim znaczeniu strategicznym i handlowym – był odcinek *via Postumia*, która została wybrukowana w 148 roku p.n.e. za panowania konsula Spuriusza Postumiusza Albinusa³⁴. Ta, z pewnością najważniejsza arteria Galii Cysalpejskiej, łączyła ze sobą dwie strony Półwyspu Apenińskiego: kolonię Akwileję (*Aquileia*) nad Morzem Adriatyckim z Genuą (*Genua*) nad Morzem Tyrreńskim. *Via Postumia* wchodziła do Piacenzy przez obecną ulicę *via Taverna*, wychodziła wzdłuż obecnej *via Alberoni*³⁵. Droga kierowała się do Cremony (*Cremona*), Werony (*Verona*), przechodząc w pobliżu Oderzo (*Opitergium*) aż do Akwileji. Długość *via Postumia* między kolonią *Placentia* a kolonią *Cremona* najprawdopodobniej musiała odpowiadać długości aktualnej. Została odnaleziona na wierzchnia drogi w Piacenzy w pobliżu Piazza Borgo, która może być pozostałością przebiegu *via Postumia*³⁶.

Nie tylko drogi lądowe odgrywały dużą rolę w rozwoju urbanistyczno-architektonicznym tej kolonii nad Środkowym Padem – rzeką w starożytności splawną, o czym wspominali Strabon³⁷ i Witruwiusz³⁸. Dzięki Padowi możliwa była również komunikacja wodna, przez co *Placentia* mogła mieć dostęp do innych, oddalonych od niej kolonii, w tym do portu w Rimini (*Ariminum*) nad Adriatykiem³⁹.

Próbę rekonstrukcji antycznego miasta *Placentia* dopełnia hipotetyczny obraz architektoniczny, gdyż nie zachowała się do dnia dzisiejszego żadna z antycznych, monumentalnych budowli oprócz fragmentów murów republikańskich, wzniesionych z cegły typu *sesquipedales* na obecnej *viale Risorgimento*⁴⁰. W jego sąsiedztwie odnaleziono zostały pozostałości amfiteatru rzymskiego, który – jeśli wierzyć przekazowi Tacyty – spłonął w 69 roku n.e. w trakcie walk między Ottonem i Witeliuszem⁴¹. Mógł być on częściowo konstrukcją drewnianą, zniszczoną przez ogień⁴². W nasypie

³⁴ *Ibidem*, p. 63.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*; cf. TOZZI 1996: 55-58.

³⁷ Tekst Strabona z księgi V – przekład na język włoski in: TOZZI 1990: 375.

³⁸ VITR. II.9.16.

³⁹ Mansuelli lokalizował port we współczesnej dzielnicy Malcantone na podstawie odnalezionych amfor, które miały być świadectwem obecności magazynów portowych (MANSUELLI 1971: 70). Badania archeologiczne z ostatniej dekady, prowadzone przez M. Marini Calvani, hipotezę tę wykluczyły, gdyż amfory odwrócone do góry dnem wskazywałyby bardziej na meliorację terenu niż na magazyn portowy, a detale architektoniczne i inskrypcje znalezione pod dzisiejszym lustrem wody wskazują na nekropole (PAGLIANI 1991: 78).

⁴⁰ Rozpoznano przy *viale Risorgimento* fragmenty muru republikańskiego o szerokości 2,50 m, wzniesionego z cegły (typu *sesquipedales*) bez zaprawy. Dzięki materiałowi archeologicznemu, tj. fragmentom ceramiki i monet znalezionych w nasypie ziemnym tuż za murem, możliwe było datowanie obiektu na II wiek p.n.e. (MARINI CALVANI 1990: 780).

⁴¹ Tacyt (TAC., *Hist.* II.19) lokalizuje amfiteatr między murami miasta a Padem, co uwiarygodniają badania archeologiczne. Znalezione przy *viale Risorgimento*, tuż za murami republikańskimi na wschód od *cardo maximus*, fragmenty murów wzniesionych w kształcie elipsy. Na odcinkach nasypu odkryto warstwy zawierające fragmenty potłuczonej ceramiki oraz kości. Dzięki ich analizie możliwe było ustalenie datowania obiektu *post quem*; amfiteatr mógł być wzniesiony około 41 roku n.e. (MARINI CALVANI 1990: 782).

⁴² MARINI CALVANI 1990: 783.

ziemnym znajdującym się tuż za murem odkryto fragmenty potłuczonej ceramiki i monety, dzięki którym możliwe było datowanie *post quem* obiektu na okres po 41 roku n.e.⁴³ Inny fragment murów, wzniesionych prawdopodobnie w okresie walk między Alamanami i Jutungami w 271 n.e., odkryto w Piacenzy na via Trebbiola⁴⁴.

Zabudowę prywatną można próbować odtworzyć jedynie na podstawie odnalezionych mozaik podłogowych. Przeważnie są to czarno-białe mozaiki geometryczne, pochodzące z przełomu er. Są skoncentrowane głównie wzdłuż całego *cardo maximus*, z czego wynika, że główna oś miasta, jako strefa reprezentacyjna, była także przeznaczona na zabudowę, nie tylko publiczną, ale i prywatną⁴⁵.

Od początku powstania kolonii, dzięki dogodnemu położeniu, miasto pełniło ważną rolę polityczną. Nie mogło w nim zabraknąć także miejsca kultu, który nierozdzielnie wiązał się z życiem społecznym i religijnym jego mieszkańców. Podczas prac wykopaliskowych prowadzonych na Monte di Pietà odnaleziono *in situ* uszkodzony ołtarz z wyobrażeniem głowy Gorgony, postawiony na plincie wykonanej z lokalnego serpentynitu⁴⁶. Ołtarz mógł należeć do zespołu świątynnego razem ze spoliami, jakie odnaleziono w krypcie pobliskiego kościoła Santa Margherita⁴⁷. Inne źródło, tym razem epigraficzne, wskazywałoby na istnienie innej świątyni w Piacenzy. Zachowała się inskrypcja, z której tekstu wnioskuje się, że świątynia ufundowana została ku czci Jowisza i opiekował się nią kwesor Lucjusz Cecyliusz⁴⁸.

Rola Piacenzy wynikała przede wszystkim z położenia na szlaku komunikacyjnym lądowym i rzeczny. Antyczna topografia miasta sprawiła, iż stało się ono tranzytowym centrum urbanistycznym między Rzymem a innymi ośrodkami miejskimi i wiejskimi na terenach Północnej Italii. Zabudowa i funkcje Piacenzy zmieniały się od okresu republiki do cesarstwa rzymskiego. Wraz z podporządkowaniem przez Rzym terytoriów całej Galii Cisalpejskiej miasto dostało prawa latyńskie i rzymskie, co sprzyjało jego rozwojowi ekonomicznemu. Bogacący się w okresie cesarstwa mieszkańcy miasta mogli wpływać na zmianę jego pierwotnego wyglądu. Ewolucja urbanistyczno-architektoniczna Piacenzy była efektem licznych przeobrażeń miasta aż do okresu późnego antyku, w którym przemiany historyczne wpłynęły na kształt i wygląd nie tylko tego ośrodka miejskiego, ale innych kolonii i municypiów rzymskich w *Regio VIII* i całej prowincji *Galia Cisalpina*.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ PAGLIANI 1991: 49.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ MARINI CALVANI 1990: 784.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ CIL XI, 2, 6940.

Skróty użyte w artykule

Atti

- 1996 G. Sena Chiesa et al. eds, *Optima via. Postumia, storia e archeologia di una grande strada romana alle radici dell' Europa*, Atti del Convegno Internazionale a Cremona, 13-15 giugno 1996, Milano.
- 1998 G. Sena Chiesa et al. eds, *Tesori della Postumia. Archeologia e storia intorno una grande strada romana alle radici dell' Europa*, Atti del Convegno Internazionale a Cremona, aprile – 26 luglio 1998, Milano.
- 2000 M. Marini Calvani ed., *Aemilia. La cultura romana dal III all'età constantiniana*, Atti del Convegno a Bologna, 18 marzo-16 luglio 2000, Venezia.

GHIZZONI

- 1990 F. Ghizzoni, *L'origine di Piacenza*, in: *Storia di Piacenza. Dalle origini all'anno mille*, vol. I, Piacenza, p. 17-31.

GIORGETTI

- 2000 D. Giorgetti, *La centuriazione nell' Emilia occidentale*, in: Atti 2000, p. 70-71.

LIV.

Tytus Liwiusz, *Dzieje Rzymu od założenia miasta*, M. Brożek trad., księgi XXI-XXVII; XXXV-XL, Wrocław 1974, 1981.

MANSUELLI

- 1971 G. Mansuelli, *Urbanistica e architettura della Cisalpina romana* [Collection Latomus III], Bruxelles.

MARINI CALVANI

- 1990 M. Marini Calvani, *Archeologia*, in: *Storia di Piacenza. Dalle origini all'anno mille*, vol. I, Piacenza, p. 773-797.
- 1996 M. Marini Calvani, *La via Postumia in territorio piacentino*, in: Atti 1996, p. 435-437.
- 1998 M. Marini Calvani, *Le colonie gemelle: Piacenza*, in: Atti 1998, p. 399-403.
- 2000 M. Marini Calvani, *Piacenza*, in: Atti 2000, p. 378-387.

PAGLIANI

- 1991 M.L. Pagliani, *Piacenza. Forma e urbanistica*, Roma.

POL.

Polibiusz, *Dzieje*, S. Hammer trad., Wrocław 1957.

TAC., *Hist.*

Tacyt, *Dzieje*, S. Hammer trad., vol. II, Warszawa 1939.

TOZZI

- 1990 P. Tozzi, *Gli antichi caratteri topografici di Piacenza*, in: *Storia di Piacenza. Dalle origini all' anno mille*, Piacenza, p. 321-395.
- 1996 P. Tozzi, *Per la storia della via Postumia*, in: Atti 1996, p. 55-58.

VITR.

Witruwiusz, *O architekturze ksiąg dziesięć*, K. Kumaniecki trad., Warszawa 1999.

An Attempt at Reconstruction of the Ancient City Map of *Placentia* (Italia)

ABSTRACT

Roman *colonia Placentia* (Piacenza, Italy) was found in 218 BC in *Galia Cisalpina*. Traces of the ancient main urban structures are noticeable in the modern city map even nowadays. The subject of this article is an attempt at reconstruction of the whole ancient urban and architectural structures using all the acquirable sources.

(Transl. by A. Tomas)

Fig. 1. Plan Piacenzy z końca XVII wieku (PAGLIANI 1991: 57)

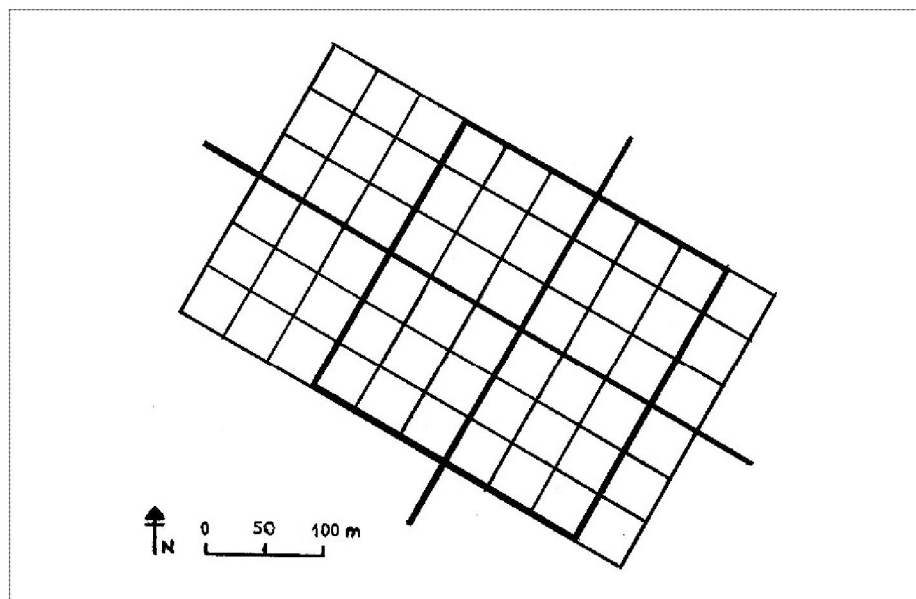

Fig. 2. Schemat urbanistyczny i próba rekonstrukcji starożytnego miasta (wg A. Siboniego, in: PAGLIANI 1991: 62)

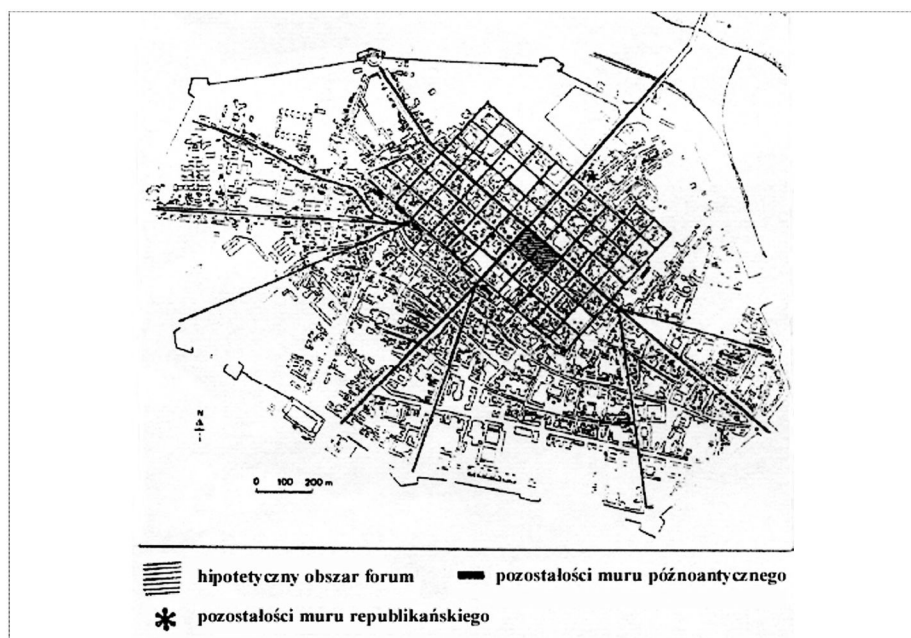

Fig. 3. Rekonstrukcja planu antycznej Piacenzy (wg M. Marini Calvani, *Aemilia. La cultura romana dal III all'età constantiniana*, Atti 2000, p. 319)

Fig. 4. Piacenza, viale Risorgimento – antyczna oś *cardo* (fot. D. Długosz)

Fig. 5. Piacenza, via Roma – antyczna oś *decumanus* (fot. D. Długosz)

Fig. 6. Piacenza, Piazza dei Cavalli – miejsce antycznego forum (fot. D. Długosz)